

Współczesne stwierdzenie karliczki *Zapornia pusilla* na Śląsku A contemporary record of the Baillon's Crake *Zapornia pusilla* in Silesia

Paweł Czechowski

Instytut Sportu, Turystyki i Żywnienia
Uniwersytet Zielonogórski
ul. Z. Szafrana 6, 65-516 Zielona Góra
e-mail: p.czechowski@wnb.uz.zgora.pl

Sławomir Rubacha

Stowarzyszenie Ochrony Sów
ul. Sobkowiaka 30b/4, 65-119 Zielona Góra
e-mail: s.rubacha1@gmail.com

Wieczorem 28.05.2021 ok. godz. 21:30, prowadząc nasłuchy i liczenia chruścieli Rallidae z drogi na terenie Bagien Przemkowskich (gm. Przemków, woj. dolnośląskie) usłyszano głos, który skojarzono z głosem terytorialnym samca karliczki *Zapornia pusilla*. Głos nagrano wstępnie z większej odległości. Na bieżąco porównywano go z dostępnymi w Internecie głosami karliczki i wybranych płazów. Po zakończeniu zaplanowanych nasłuchów i powrocie w to samo miejsce (fot. 1) ok. godz. 23:00 ptak odzywał się nadal. Podczas kolejnej godziny podejmowano próby wabienia ptaka. Nie odnotowano jednak znaczącej reakcji na odtwarzany głos, a jedynie sprowokowano krótki przelot osobnika na odległość ok. 2 m. W tym czasie wykonano lepsze (z mniejszej odległości) nagrania (ryc. 1). Podczas

krótkiej obserwacji zauważono jedynie ptaka o sylwetce małej kureczki. Tej samej nocy, nad ranem ptak słyszany był i widziany także przez Z. Kajzera. Karliczkę słyszano w tym samym miejscu także w kolejne noce do 31.05.2021. Kolejną kontrolę terenu przeprowadzono 22.06.2021, ale obecności gatunku nie udało się potwierdzić. Poprawność oznaczenia gatunku na podstawie nagranych głosów została potwierdzona przez Komisję Faunistyczną (2022).

Karliczka przebywała na rozległej, podtopionej łące składającej się z półnaturalnego i antropogenicznego zbiorowiska łąkowego i pastwiskowego *Cl. Molinio-Arrhenatheretea*. Lokalnie w zagłębieniach terenu dominował szuwar mannowy *Ass. Glycerietum maximae*. Poziom wody był dość wysoki i w zależ-

ności od ukształtowania terenu, wynosił od 0,3 do 1 m. Na większości obszaru roślinność wystawała ponad lustro wody (fot. 1). W czerwcu woda stopniowo opadała, a w drugiej połowie czerwca w tym miejscu wody już nie było.

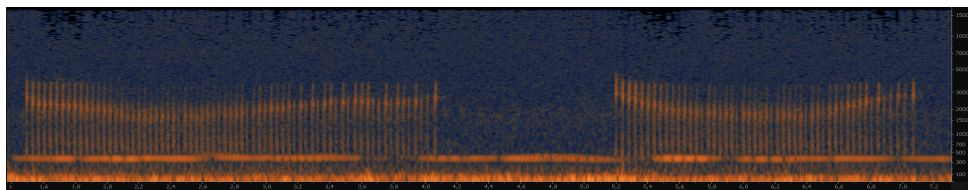
Typowymi siedliskami zajmowanymi przez karliczkę są różnego rodzaju mokradła, torfowiska, zalane łąki, turzycowiska. Ważna jest obecność niskiej, gęstej roślinności, przede wszystkim traw i turzyc (del Hoyo i in. 1996, Taylor i van Perlo 1998). Ptaki preferują płytko zalane obszary, ale mogą także zakładać gniazda na łąkach i turzycowiskach zalanych do 30 cm, a nawet na roślinności pływającej i krzewach z wodą do 2 m głębokości (Taylor i van Perlo 1998).

Zasięg występowania światowej populacji karliczki jest bardzo duży. Występuje ona na rozporoszonych stanowiskach w Europie od Półwyspu Iberyjskiego przez Francję, Niemcy, Węgry, Rumunię i Bułgarię (Keller i in. 2020). Zwarty zasięg rozciąga się od wschodniej Ukrainy przez środkową i wschodnią Azję. Areał lęgowy obejmuje także Japonię, Australię i Nową Zelandię oraz południową Afrykę z Madagaskarem (Taylor i in. 2020). Europejska populacja karliczki oceniana jest na 2000–4800 osobników (BirdLife International 2021).

Niniejsza obserwacja jest pierwszym współczesnym stwierdzeniem karliczki w Śląskim Regionie Ornitologicznym (ŚRO). Wcześniejszy pojaw w regionie to możliwy lęg, którego stwierdzenie oparto o fakt istnienia w zbiorach muzeum w Berlinie jaja zebranego 28.05.1858 gdzieś na terenie Śląska (Stawarczyk i in. 2017). Poza obszarem

ŚRO jednego ptaka zabito w październiku 1928 r. pod Gorzowem Wielkopolskim (Tomiałojć 1990). W 2021 r. karliczki stwierdzono także w dwóch innych miejscach. Na podmokłych łąkach w powiecie włodawskim w woj. lubelskim, gdzie między 24.05.2021 a 20.06.2021 słyszano do trzech samców oraz znaleziono gniazdo z 6 jajami. Był to pierwszy współczesny lęg w Polsce (Kołodziejczyk i in. 2021). A także na Bagnach Biebrzańskich, gdzie 3.06.2021 słyszano i nagrano 2 samce (Komisja Faunistyczna 2022).

Z punktu widzenia wyszukiwania stanowisk karliczki, do czynników, które najbardziej utrudniają wykrywanie gatunku należą: w porównaniu do innych kureczek, np. kropiatki *Porzana porzana* czy zielonki *Zapornia parva* cichy, słyszany z mniejszej odległości głos; trudna dostępność odpowiednich siedlisk (zalane łąki, turzycowiska, torfowiska); efemeryczność dogodnych siedlisk; zagłuszenie odzywających się ptaków przez głośnie godowe głosy płazów. Biorąc jednak pod uwagę fakt regularnego stwierdzenia karliczki w krajach sąsiednich, przy odpowiednich terminach nasłuchów w dogodnych siedliskach istnieje szansa na wykrycie nowych stanowisk. Potwierdzeniem tego są kolejne stanowiska karliczek wykryte w maju i czerwcu 2022 r. w woj. zachodniopomorskim, gdzie stwierdzono łącznie 6 terytorialnych samców na 3 stanowiskach (po 2 samce na Bagnach Rozwarowskich, na Łąkach Skoszewskich oraz w obszarze Natura 2000 Puszcza Goleniowska) (clanga.com 2022).

Rycina 1. Spektrogram przedstawiający głos godowy samca karliczki *Zapornia pusilla* nagranego 28.05.2021 na Bagnach Przemkowskich. W tle głos kumaków nizinnych *Bombina bombina*. Całe nagranie dostępne na stronie: www.xeno-canto.org/775309

Figure 1. Spectrogram showing the mating call of the Baillon's Crake male *Zapornia pusilla* recorded on 28.05.2021 in the Przemkowskie Marshes. In the background the voice of the European Fire-bellied Toad *Bombina bombina*. Entire recording available at: www.xeno-canto.org/775309

Fot. 1. Siedlisko w miejscu obserwacji karliczki *Zapornia pusilla* na Bagnach Przemkowskich, maj 2021 (fot. B. Lesner)

Photo 1. Habitat at the Baillon's Crake observation site in the Przemkowskie Marshes

Summary

On 28–31.05.2021, a Baillon's Crake male was found calling with a territorial voice in the Przemkowskie Marshes (Lower Silesian Voivodeship). The bird was staying in completely flooded meadows in a plant community of the class Molinio-Arrhenatheretea. The above observation is the first contemporary record of the Baillon's Crake in the Silesian Ornithological Region; the only previous one was in 1858.

Literatura

BirdLife International 2021. European Red List of Birds. Publications Office of the European Union, Luxembourg.

Clanga.com. 2022. (<http://www.clanga.com/index.php/news/search/karliczka>, dostęp 30.11.2022).

del Hoyo, J.; Elliott, A.; Sargatal, J. 1996. Handbook of the Birds of the World, vol. 3: Hoatzin to Auks. Lynx Edicions, Barcelona, Spain.

Keller V., Herrando S., Voříšek P., Franch M., Kipson M., Milanesi P., Martí D., Anton M., Klvaňová A., Kalyakin M.V., Bauer H.-G. Foppen R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. European Bird Census Council & Lynx Edicions, Barcelona.

Kołodziejczyk M., Mikusek R., Polak M., Jedlikowski J. 2021. Pierwsze stwierdzenie legu karliczki *Zapornia pusilla* w Polsce po ponad 160 latach. *Ornis Pol.* 62: 339-352.

Komisja Faunistyczna 2022. Rzadkie ptaki obserwowane w roku 2021. *Ornis Pol.* 63: 130-159.

Stawarczyk T., Cofta T., Kajzer Z., Lontkowski J., Sikora A. 2017. Rzadkie ptaki Polski. Studio B&W Wojciech Janecki, Sosnowiec.

Taylor B., van Perlo B. 1998. Rails: a guide to the rails, crakes, gallinules and coots of the world. Pica Press, Robertsbridge, UK.

Taylor B., Kirwan G.M., Christie D.A. 2020. Baillon's Crake (*Zapornia pusilla*), version 1.0. In Birds of the World (J. del Hoyo, A. Elliott, J. Sargatal, D. A. Christie, and E. de Juana, Editors). Cornell Lab of Ornithology, Ithaca, NY, USA. <https://doi.org/10.2173/bow.baicra1.01>

Tomiałojć L. 1990. Ptaki Polski. Rozmieszczenie i liczebność. PWN, Warszawa.